

63.

DEO OPTIMO MAX. UNI ET TRINO.

VIRGINI DEIPARÆ, ET S. LUCÆ
Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA,

CARDINALITIIS DISPUTATIONIBUS
manè discutienda, in Scholis Medicorum, die Lunæ decimæ-quintæ
Aprilis, anni M. DCC. XXXVII.

M. ANTONIO DE JUSSIEU, Regiæ Scientiarum Academiæ, Regiarumque Societatum Angliæ & Prussiæ Socio, Botanices in Horto Regio Parisiensi Professore ac Demonstratore, Doctore Medico, Præside.

An Petroselinum hortenſia inter condimenta ſaluberrimum?

I.

CONTINUA animæ humano corpori adhæſio vita nuncupatur; tandiū vitales eorum nodi cohærent, quandiū machinæ organa inter ſe invicem conſtant, nec fors eis alii cuius automatum generi abſimilis, quæ aſſiduo motu ſenſim debilitata, nonniſi continuâ inſtauratione diū vices ſuas obeunt, quam hæc à motrice manu inſtaurationis ſuæ vim, illa ſuam à ſuggeſtis identidem alimentis ſuſcipiunt; alimentorum excellentiâ vel pravitate functiones aut vigent, aut læduntur; imminutione vel penuriâ aut debilitantur, aut ipſa penitus ruit machina, bruto animali etiam (ad frangendam hominis perbiām,) pari ſuæ reparationis ratione comparanda; par enim ferè utrique organorum huic operi dicorum apparatus, dentium incifioni ciborum, maxillarum maſticationi, parotidum tonſillarumque macerationi, gutturis deglutitioni, œſophagi in ventriculum deſcenſui, ipſiuſque ventriculi horum concoctioni; nec-non & lingua, peculiare locutionis inſtrumentum, ſuam quoque hoc in opere partem exequitur; hæc prior oris veſtibus exploratoris inſtar invigilans porrectorum ad palatum uſque alimentorum indolem inquiri; delicatiſſimis huic examini organis inſtructa, ex eſculentis nihil, nihil è potulentis non probatum admittit. Fida ei experientiæ ſuæ ratio hæc eſt: ſales varios quibus natura conditit alimenta, perſuſus in ore liquor diſſolvit, ſoluti fibroſam linguæ ſubſtantiam, nerveamque fungi (a) pediculorum æmulam propaginem vellicant, unde grata vel ingrata guſtatûs ſenſatio: huic etiam addiuntur cerebri mammillares proceſſus ad criſtam galli utrinque adſtantes, & è cribroſo oſſe ad extimas uſque nares producti, ab odoratis alimentorum effluviis ſuaviter aut ingrâtè conciti, quæ ſi ſapiant, nullo, ſi ſaſtidioſa ſunt, ſalubri indigent condimento.

a Bellin. guſtûs organ.

F I.

ALIMENTORUM faſtidii cauſa duplex, alia ex ſtomachi, vel nihil appetentis, vel omninò abhorrentis; alia è ciborum vitio: Primam tollunt emetica, cathartica, permultaque diverſi generis alterantia è Medicinâ penu deprompta: alteram, condimenta, hygienes conſilio, ciborum inſipiditatem corrigentia, quæ non niſi quibus turgent ſalibus ſtomachum irritant, & appetitum

cient, dum natibus & palato arrident : singula multiplici horumce salium specie præstant, quibus essentialium nomen dedere ; innumeras quibus se induunt formas, innumeros quibus vellicant modos exprimere non levis est labor; multo plures natura finxit, quàm igne chymia possit exerere. E mineralibus, culinarem fixitate & sui copîa conservandis idoneum carnis, & in recentium quotidianâ concoctione atque esu parvâ quantitate validum extollant alii : ex animalibus, mellis alii fructuum succis, ipsisque condiendis integris fructibus ab antiquis usitati, suavitatem prædicent ; in vegetabilibus, alii exoticorum singulis regionibus à naturâ concessorum virtutes commendent, scilicet (b) Fœniculi Italorum, Anisi, (c) Cumini seu potius Carvi & Coriandri Hispanorum, Anethi Germanorum, Cannelæ, Caryophylli, Nucis moschatae, Macis, & Piperis Indorum, Maniguetæ, Capfici Africanorum, Zingiberis Americanorum, Sacchari ex Arundine Brasiliensium, quin & Croci apud Septentrionales, (d) Asarique cujusdam apud Canadenses, ferculis omnibus admissorum. Porro illa omnia non invidemus, miremur magis, cur ex longinquo rara nimioque pretio redempta curiosius avidiâque expectamus, dum si non virtute exquisitiora, saltem æquipollentia tellus nostra ferat (e) : stupeamus immò eò processisse apud nos coquinariæ intitutionis magistrorum luxum, ut jam non-nisi monstrôsâ saporum ex omni rerum naturalium regno, ex omnibus orbis regionibus conquistorum coactione epulantibus appetitum excitent. Apagæ tot pestifera ad solius gulæ irritamenta, simplicissimorum ad longævitatem condimentorum nostratiumque potius auctores sint Medici. Hæc inter, primùmne agrestibus locum dabimus, Sinapi arvorum, Raphanò rusticano, Carvi seu Aniso montium, Eruce sylvestri, Acetosæ pratensis, incultorum locorum Serpyllo, Thymo, Fungis, Boletis, Tuberibusque, Nasturtio aquatico, &c. An hortensibus ? profecto hæc ultima, siue sint indigena, siue exotica, per culturam mitescant, non solum frequentia & vilitate pretii, sed etiam gratâ varietate, virtutibusque Medicis, palmam referre arbitramur.

III.

a Inst. R. H.
305.

b Caspari Bauhini Pir. 153.
c Joan. Bauhini hist. Plant.
tom. 3, part. 2.
97.

d Vid. Moriff.
Hist. Ox. 295.
e Bryerini, de
re cibari. l. 8. c.
Goniter exerc.
Hygia, c. 12.
f Columella
de re horriculi.

SUB amplâ stirpium *umbelliferarum* classe nostro hemisphærio propriâ & utriusque Indiæ minùs notâ, continetur (a) genus quoddam floribus pentapetalis donatum, caliceque dentato vix conspicuo fultis ; pars quorum posterior seu embryo in fructum abit exiguum, subrotundum, ex duobus seminibus coherentibus, unâ parte planis, alterâ gibbis, striatis conflatum. Antiquum huic generi nomen *Apium*, à jucundâ apibus florum ejus delibatione inditum, cujus inter species, *hortense* seu *Petroselinum vulgò* (b) C. B. vel *hortense multis, quod vulgò Petroselinum palato gratum* (c) J. B. eminet, Radix ei simplex, longa, paucis fibris donata, albescens, foliaque toto anno producens palmum longa, laciniata, trifariam divisa, dein in binas & alias binas oppositasque partes secta, partibus seu lobis acutis, crenatis, altè incisiss, lævibus, supernè obscuris, infernè dilutius virentibus ac lucidis, pediculo oblongo, angustis nixis : ex horumce foliorum centro surgit caulis simplex, cubitalis ut plurimum, glaber, leviter striatus, fungosus, nodosus, ad singulos ferè nodos foliis onustus trifariam divisus, lobatis, lobis angustioribus & minoribus, ramosus, ramis desinentibus in umbellas ex plurimis radiis compositas, qui radii ex uno eodemque centro emergentes, alios sustinent multò minores, unciales & breviores, florem ferentes parvum, vix lineam latum, pallidum, è flavo virentem, grati ac mellei odoris, cui succedit fructus Aniso minor, ejusdem formæ semenque dicitur, quod consutum odore acri, minus grato distinguitur : (d) Folii ob laciniarum latitudinem, aut angustiam, aut longitudinem, aut crispationem insignis inest ex culturâ varietas, speciem non mutans. Tota planta sapore gaudet acriusculo, gravi, aromatico, suavi, unde (e) familiaria hortorum inter condimenta frequens foliorum ejus, dein radicum in culinis usus primas tenet : *Olus* propter excellentiam, *Olus asrum* (f) à

foliorum colore, *Selinum* ob eorum tenuitatem quandoque nuncupatur. Ab eo differunt (a) *Apium horrense*, *latifolium* C. B. seu *Petrofelinum* majus radicibus crassioribus, esculentis, & odore ac sapore totius plantæ minus gravi, minus grato (b) : *Macedonicum* loco, difficili culturâ, & odore medicato; (i) *palustre*, (k) *horrenseque* foliis latioribus quorum pediculi tantum esitantur, odore saporeque magis fervido, ac seminibus multo tenuioribus & loco : sed horum nullius à Petrofelino discrimen nosse magis interest : quàm noxiæ (l) *Cicuta minoris* faciem veri Petrofelini mentientis, quæ foliorum nullo odore, nec sapore, & seminibus crassioribus discrepat.

I V.

ÆQUO hortensis Petrofelini in cibis usu, inspidioribus saporem, injucundis gratiam, graveolentibus fragrantiam dare artis est (a) Magiricæ, Hygiasticæ verò salubritatem voluptati addere : unde in corrigendis, foliorum ejus ope, escarum noxis concordant : coctis, assis, elixivæ quadrupedum, avium, piscium, conchyliorumque carnibus, imprimis lacteis fastidium auferunt; Pisces, Ciceribus, Lenibus, Lathyro, Fabis, Phaseolis cunctisque leguminibus flatulentam perniciem adimunt. Penaci, Pastinacæ, Napò, Tragopogo, Scorzonera, Sisaro, & caulibus Brassicæ coctis aquâ sublatam acritudinem in salutare stomacho acumen harumce radicum indolis nativæ nonnihil referens immutant : nimiam in acetariis (b) Lactucæ, Cichorii sylvestris, Endivie, Scariolæ, Portulacæ, Valerianellæ, Rapunculi, Cucumeris, Cucurbitæque frigiditatem temperant; Acetosæ, Cardamindi, Nasturtii, Capparum acorem in jusculis restringunt; Atriplicis, Betæ & Spinachiæ coctarum inspiditatem in delicias convertunt : oleorum, butyri, suillique adipis in quibus sale & aceto macerate farreque obductæ carnes, aut radices, aut tubera Solani, aut Cynaræ capita Sartagine friguntur, Boletorumque partes crassiores attenuant : gravè olentes ortos à concissarum (c) in liquaminibus, embammatis & intinctibus, Allii, Porri, (d) Ceparumque esu (e) immodicoque meri aut cerevisiæ haustu ructus compescunt; vel cruda etiam masticata oris fœtorem emendant. Quanto plura, virtute quâ pollent gummosâ aromaticâ ad sanitatis tutelam hygiasticæ præbent : opportunam videlicet salivæ primæ digestionis apti liquoris è maxillaribus, lingualibus parotidibusque glandulis membranisque pituitariis copiam, inertis ad secundæ digestionis opus ventriculo robur, chylo balsamum, viscidiori lymphæ tenuitatem, tardo sanguinis motui stimulos, facilem recrementis ad dicatas sibi glandulas aditum, Quin & victicia è Petrofelino sibi therapeutice auxilia vindicat; interna quidem è contusis plantæ in electuario feminibus ad promovendam in tussi expectorationem & ad sedanda ventris tormina : ab epoto foliorum ac radicum succo, vel expressione, vel forti decocto, in hepatis, quæ ad icticum & Ascitem vergunt, obstructionibus, gypsofoque renum infarctu; externa verò solâ foliorum contusorum vel maceratorum, applicatione ad vesicæ regionem in Stranguriâ, ad mammas coagulato lacti, permultisque aliis ex sanguinis aut lymphæ morâ contusionibus, ecchymosis, tumoribusque resolvendis.

V.

FATO quodam saluberrimarum rerum virtutis minuitur fama, faciliiori eorum proventu & copiâ, augetur pretio & locorum è quibus oriuntur distantia; hinc exotica plerumque indigenis condi-

g C. B. Pis.
153.
h C. B. Pin.
154.
i C. B. Pin.
154.
k Apium dulce
Celeri Italorum.
H. R. P.
l Cicuta minor Petrofelino
similis. C. B.
Pin. 160.

a Jul. Pollux
lib. 6. c. 10.
Jodoc. Willrich.
c. 20. & 16.
Le Cuisinier
François.
Le Viandier
de Taillevent
Cuisinier de
Charles VII.
b Tesor. della
sanità di Cast.
Durant. cap.
del Petrofelo.

Archidipno del
insalata da
Salvator. Mas-
sonio cap. del
Petrofel.

c Aptius de
opsonis cap. 2.

Pisanell. de
esculentor. Fa-
cultat. cap. de
Petrofel.

d Simson Se-
cti de aliment.
Facult. p. 112.

e Platina de
confecta volup-
t. de Petrofel.

menta vulgus anteponit; majore sumptu gulæ illecebras exacuens; omnibus imprimis Piper aridet ob magnam in obsoniis pro exigua quantitatē ulu virtutem; at minor Petroselinum acrimonia, major suavitas, nullaque ex ejus comestū, nec ori nec stomacho uredō. An non Cannella, Piper Jamaicense, Caryophylli, Nux moschata, Macis, Arantiorum Citreorumque cortex vi aromaticā magis delectant? At paucis conveniunt escis, Petroselinum ferē omnibus, absque ullo sanguinem incendi, corpusque exsiccandi istis proprio discrimine; inter nostratīa, quispiam inquiet, quānam Cepis & Alliis præstantiora, & ingenti quā crescunt copiā, & quā toto asservari anno facultate valent, & suo communi in carnium, leguminum, olerumque jusculis, ossis, minutalibus, inficiis ac pulvis usu? Concedatur Petroselino semper virenti, ubique frequenti præcellentia gravem Ceparum, Alliorumque odorem salubriter corrigenti. Jamne Chærefolium, & Nasturtium hortense & tenerioribus odoris gratū edulibus foliis, & præstanti sanguinem lymphamque in jusculis alterandi virtute notissimā potiori jure magis sapient? Præcellat immō Petroselinum longē minori quantitate majorem ciborum copiam condens, firmiori foliorum structurā odorem, saporemque in coctione servans. Hāc illorum ex firmā, strictiorique compage, difficilis in stomacho concoctionis fortē argumentum petis, nonnunquam & indigestorum & vomitionis causam; comestorum potius copiam non qualitatē accusa, Populorum, regionum, provinciarum, diversorum hominum, palatorumque diverso mori serviunt gustus, & odoratus, (a) Asagrata est quibusdam, aliis horrida & fetida: hos Thymi, Saturiæ, Thymbra, Majoranæ, Origani, Salviæ, Rorismarini, Hyssopti, Ocymi, Pimpinellæ, Mentharum, Dracunculi, Erucae hortenensis, Crithmi, Salicorniæ, foliorumque Lauri & Costi hortenensis odor recreat, illis fastidium affert: admista cibis olim omnibus semina Cymini, Anisi, Anethi, Coriandri, Crocique pulvis; aspersa omni cupediarum generi Aqua Rosacea, nunc obsolevere, nauseamque movent; Petroselinum jam omnium ferē regionum, omnis palati, omnium anni temporum, omnis ferē dapum generis suave est condimentum. Ad suavitatem accedit nota salubritas, olerum nulli non aptior, digerendi, incidendi, apetiendique virtus medica suavitati adjuncta. Quanta ei apud veteres gloria fuerit ex primo hortorum ipsorum introitu hac stirpe confito, referente Columellā, cognosce; quanta in ferculis, dapibusque utilitas, ex immemori apud nos præ cæteris condimentis delectu discet; (b) quanta in re medica efficacia, ex vulgatissimo singularum totius plantæ partium usu experire.

a Kampfer
ament. exot.
535.

b Hippocr.
Galen. Plin.

Ergo Petroselinum hortensia inter condimenta saluberrimum:

Proponebat Parisiis, LAURENTIUS FERRET,
Parisinus, Baccalaureus Medicus, A. R. S. H. 1737.
à sextā ad meridiem.